

APLICAREA SECHESTRULUI ÎN CADRUL CAUZEI PENALE ȘI ASIGURAREA DREPTULUI DE PROPRIETATE

Sergiu SOCEVOI,
*jurist al Serviciului juridic
al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Irina MORARU,
master în drept

Rezumat

Măsurile asiguratorii din legislația procesual penală generează numeroase controverse cu privire la scopul urmărit și rezultatele obținute de către acestea. În prezentul articol, vom analiza aspectul juridic al aplicării sechestrului în cadrul cauzei penale, respectarea principiului proporționalității dintre acțiunile întreprinse și scopul urmărit, precum și jurisprudența pertinentă a Curții Europene a Drepturilor Omului.

Dreptul de proprietate nu este absolut, însă este unul fundamental într-o societate democratică. Prin urmare, aplicarea arbitrară a sechestrului este inadmisibilă.

Summary:

The assurance measures in the criminal procedure legislation generate numerous controversies regarding the aim pursued and the results obtained by them. In this article, we will examine the legal aspects of the application of seizure in criminal proceedings, the observance of the principle of proportionality between the actions taken and the purpose pursued, as well as the relevant case law of the European Court of Human Rights.

The right to property is not absolute, but it is fundamental in a democratic society. Therefore, the arbitrary application of the sequestration is inadmissible.

Reglementările primare cu referire la dreptul de proprietate le regăsim în analiza art. 46 din Constituția Republicii Moldova, unde este prevăzut că dreptul la proprietate privată este garantat.

În același timp, Codul de procedură penală a instituit un principiu ce se referă la inviolabilitatea proprietății. Astfel, persoana fizică sau juridică nu poate fi lipsită în mod arbitrar de dreptul de proprietate. Nimeni nu poate fi privat de proprietatea sa decât din motive de utilitate publică (...) și conform principiilor generale ale dreptului internațional. Bunurile pot fi puse sub sechestru numai în baza hotărârii judecătorești [1, art. 13].

De asemenea, reglementări ce vizează dreptul de proprietate se regăsesc în Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului

și a Libertăților Fundamentale. Art. 1 al Protocolului este similar cu prevederile din Codul de procedură penală și prevede că orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional [2, art. 1].

Prin urmare, orice restrângere a drepturilor și a libertăților omului trebuie să se bazeze pe lege; să urmărească un scop social semnificativ, legitim (de exemplu, siguranța publică, protecția moralității, a drepturilor și intereselor legitime ale altor persoane); să fie necesară într-o societate democratică (să fie urmărită proporțional cu un scop social, legitim). Neîndeplinirea uneia din aceste trei condiții duce la încălcarea drepturilor și a libertăților omului, care se bucură de o protecție jurisdicțională în condițiile legii [3, p. 40].

Conform definiției oferite de Codul de procedură penală, punerea sub sechestru este o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi aceste bunuri. După punerea sub sechestru a conturilor și a depozitelor bancare, sunt încetate orice operațiuni în privința acestora. Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă sau eventuala confiscare specială sau confiscarea extinsă a bunurilor ori a contravalorii bunurilor prevăzute la art. 106 alin. (2) și art. 106¹ din Codul penal [1, art. 203].

Totodată, exigențele prevăzute de Codul de procedură penală sunt completate de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel, în cauza *James și alții contra Marii Britanii*, Curtea a statuat că existența unei utilități publice nu este suficientă pentru justificarea privării de proprietate, întrucât trebuie să existe un raport de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul vizat. Statul trebuie să păstreze un just echilibru între interesele colective ale societății și interesele particulare, astfel încât persoana afectată să nu fie pusă în situația de a suporta o sarcină specială și exorbitantă în folos public [4].

În aceeași ordine de idei, vom analiza *cauza Telbiș și Viziteu contra României*, în care, conform circumstanțelor de fapt, împotriva medicului S.T. a fost deschisă o anchetă penală, fiind bănuit de comiterea a 291 de infracțiuni de luare de mită. Fiind efectuată percheziția domiciliului său, organul de urmărire penală a ridicat bunuri mobile, care aparțineau autorului infracțiunii și soției acestuia (primul reclamant), și au fost puse sub sechestru în scopul confiscării ulterioare. De asemenea, au fost puse sub sechestru și două apartamente, două garaje și două autovehicule care fuseseră dobândite legal de aceasta cu bani împrumutați de membrii familiei sale și nu ar fi trebuit să fie puse sub sechestru. Procurorul și-a întemeiat decizia pe natura infracțiunilor anchetate și necesitatea de a recupera prejudiciul, precum și pe necesitatea de a investiga posibile infracțiuni de spălare de bani [5, §§ 7, 10].

Ulterior, reclamantele au contestat punerea sub sechestru a bunurilor în vederea confiscării ulterioare speciale sau extinse, invocând faptul că măsura procesuală nu putea fi dispusă decât cu privire la bunurile care aparțin unui suspect sau inculpat.

S.T., recunoscându-și vina, a fost condamnat pentru 291 de acte materiale de luare de mită comise între 3 februarie și 13 martie 2014, în calitatea sa de angajat al unei instituții publice.

În actul de recunoaștere a vinovăției, condamnatul a explicat că o parte din bunurile puse sub sechestru de procuror aparțineau soției și fiicei sale (prima și a doua reclamantă), care nu comiseseră niciun act infracțional. În plus, a susținut că bunurile familiei sale fuseseră achiziționate cu fonduri obținute în urma unor tranzacții imobiliare din 2007 și 2013 și că procurorul nu a reușit să probeze că bunurile sechestrate fuseseră dobândite în mod ilegal. A menționat, de asemenea, că în afara sumelor de bani confiscate în numerar, suma de 40 400 EUR provenea din vânzarea unui apartament în 2013. O copie a contractului a fost depusă în susținerea acestei afirmații, arătând că un apartament deținut în comun de S.T. cu prima și a treia reclamantă fusese vândut cu suma de 40 400 EUR. În concluzie, acesta a solicitat instanței să excludă bunurile aparținând familiei de la hotărârea de confiscare [5, § 14].

Instanța națională a apreciat că valoarea totală a bunurilor sechestrate nu putea fi justificată de veniturile câștigate de S.T. în mod legal împreună cu prima reclamantă în cei cinci ani înainte de comiterea infracțiunilor în cauză. În plus, a doua reclamantă era studentă și nu avea niciun venit. În ceea ce privește apelul formulat de cea de-a treia reclamantă, instanța a considerat că nu a fost prezentată nicio probă la dosar care să demonstreze că suma de 40 400 EUR îi aparținea și că a fost încredințată lui S.T. pentru a fi păstrată în siguranță [5 §§ 18, 33].

Cu unanimitate de voturi, Curtea a decis să declare cererile formulate de reclamante ca fiind inadmisibile. Curtea a susținut că persoanelor cărora le-a fost confiscată proprietatea ar trebui să li se acorde în mod oficial statutul de parte la procedurile de dispunere a confiscării. Cu toate acestea, chiar dacă reclamantul nu a participat niciodată la procedura în care a fost dispusă măsura, Curtea a considerat că autoritățile trebuie să le ofere persoanelor posibilitatea rezonabilă și suficientă de a-și proteja interesele în mod adecvat [5, § 52].

Curtea Europeană a menționat că trebuie analizat caracterul echitabil al procedurii în ansamblu, iar factorii care trebuie avuți în vedere trebuie să confirme dacă confiscarea proprietății a fost consecința unei măsuri luate de către autoritățile de anchetă, i.e. sechestrul activelor persoanei; dacă persoana poate iniția o procedură de control judiciar pentru a obține ridicarea sechestrului, în cadrul căreia să poată contesta motivele care au stat la baza acestuia și să prezinte probe potrivit cărora bunurile respective au fost do-

bândite în mod legal; dacă persoana putea să prevadă, în mod rezonabil, că sechestrul putea conduce la confiscarea proprietății într-o etapă ulterioară a procedurii [5, § 52].

Astfel, observăm că prevederile codului de procedură penală oferă prezizibilitate și întrunesc exigențele prevăzute de Decizia Curții Constituționale nr. 142 din 22 noiembrie 2018, unde este menționat că norma de drept trebuie să fie formulată cu o precizie suficientă, astfel încât să-i permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțe, consecințele acestei conduite [6, § 24].

Într-un final, putem preciza faptul că reclamantele au dispus de dreptul de a contesta măsura de aplicare a sechestrului. Totodată, în cadrul examinării contestațiilor formulate, argumentele reclamantelor nu au fost suficiente pentru a răsturna poziția și temeinicia sechestrului aplicat de procuror. Mai mult decât atât, putem menționa că reclamantele nu au putut proba faptul acumulării și deținerii bunurilor mobile și imobile care au fost sechestrate și ulterior confiscate. Astfel, reglementările naționale stabilesc rigori clare și previzibile în vederea apărării dreptului de proprietate.

Bibliografie

- 1.Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14 martie 2003, Publicat: 05.11.2013 în Monitorul Oficial nr. 248-251 art. 699.
- 2.Protocolul adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, Paris, 20 martie 1952.
- 3.Ababii E. Teoria și practica ocrotirii procesual-penale a proprietății. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2019. 177 p.
- 4.Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza James și alții contra Marii Britanii, nr. 8793/79, 22 februarie 1986.
- 5.Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului în cauza Telbiș și Viziteu contra României, nr. 47911/15, 26 iunie 2018.
- 6.Decizia Curții Constituționale nr. 142 din 22 noiembrie 2018.